

Migracje na ziemiach polskich

emigracja

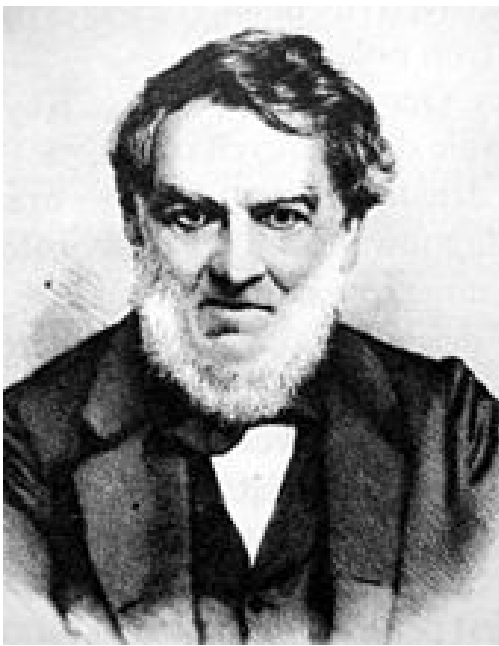
- opuszczenie kraju ojczystego, stałe lub czasowe osiedlenie się poza granicami ojczyzny; wychodźstwo

po upadku Rzeczypospolitej

- po konfederacji barskiej i I rozbiorze emigracja głównie do Turcji, Szwajcarii i Francji
- po upadku insurekcji kościuszkowskiej i III rozbiorze emigracja głównie do Francji i Włoszech
 - emigracja rozbita na 2 polityczne ugrupowania:
 - umiarkowaną Agencję (F. Barss i J. Wybicki)
 - radykalną Deputację Polską (F. K. Dmochowski, J. Dembowski, ksiądz J. Mejer)
- 1797 gen. J.H. Dąbrowski organizuje Legiony polskie we Włoszech (w porozumieniu z Agencją)
- żołnierze Legionów po Napoleonie wracali do kraju, zostawali we Francji; zostawali gdzie walczyli, np. Haiti

Wielka Emigracja

- emigracja po powstaniu listopadowym
- do 1837 kolejno opuściło kraj ok. 7 tys. osób
- główne ugrupowania polityczne na emigracji:
 - we Francji Hotel Lambert i Towarzystwo Demokratyczne Polskie
 - w Wielkiej Brytanii Lud Polski
- intensywna działalność w celu pozyskania dla sprawy polskiej sił rewolucyjnych, opinii publicznej lub rządów w Europie Zachodniej, wpływanie na ruch spiskowy w kraju

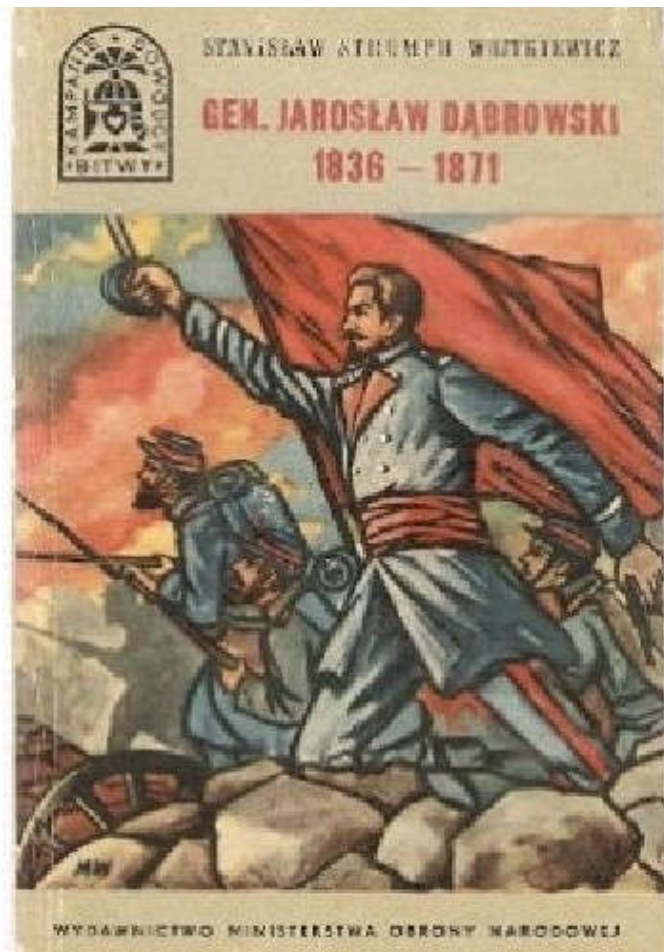
Jan Józef
Baranowski,
wynalazca
semafora,
kasownika do
biletów,
gazomierza

Adam Mickiewicz we wrześniu 1855 – podczas wojny krymskiej, po śmierci żony i zostawieniu małoletnich dzieci – wyjechał do Stambułu, aby tworzyć oddziały polskie (Legion Polski), a także złożony z Żydów, pod nazwą Legion Żydowski, do walki z carską Rosją.

emigracja po powstaniu styczniowym 1864 r.

- na emigracji znalazło się do 10 tys. uczestników powstania, głównie we Francji, Turcji, Szwajcarii; mniejsze grupy w Wielkiej Brytanii, północnych Niemczech, we Włoszech, Belgii oraz w Stanach Zjedn. (odegrały tam później dużą rolę w organizowaniu się polskiego wychodźstwa zarobkowego u schyłku XIX w.)
- istotna rola w Komunie Paryskiej (gen. J. Dąbrowski i gen. W. Wróblewski)

Ralph Modjeski

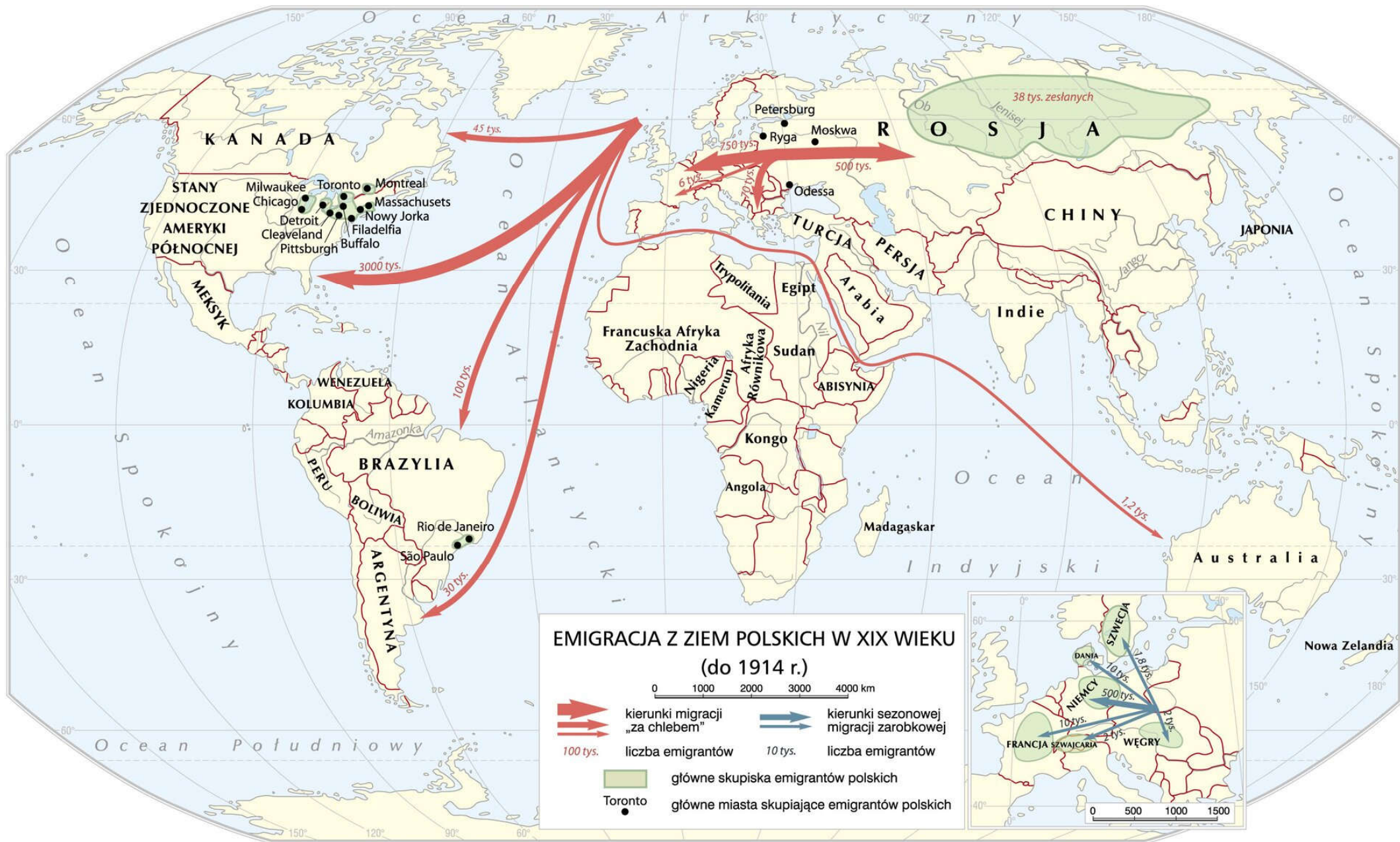
emigracje zarobkowe XIX w.

- najwcześniej fala emigracji zarobkowej ogarnęła zabór pruski – 1872–95 wyemigrowało ok. 730 tysięcy osób (głównie do USA)
- największa fala emigracji 1890-1910 (zwłaszcza USA i Brazylia)
- w XX w. przed wybuchem I wojny światowej z ziem polskich wyemigrowało ok. 600 tysięcy osób

zsyłki na Syberię

- W Imperium Rosyjskim zesłania były powszechną karą, ale również środkiem prewencji, co najmniej od początku XVI wieku.
- Na Syberii Polacy znaleźli się po raz pierwszy jako jeńcy wojenni w pierwszej połowie XVII wieku.
- Kolejne fale zesłania z powodu uczestnictwa w spiskach, powstaniach, konspiracji, miały miejsce w latach 30. i 40. XIX wieku.
- Najwięcej Polaków trafiło na Syberię w wyniku klęski powstania styczniowego (lata 1863–1867) - około 16,8 tys. Polaków oraz 1,8 tys. towarzyszących im osób.
- W ostatnim dwudziestoleciu XIX wieku „zsyłani” byli głównie uczestnicy nielegalnego ruchu rewolucyjnego.
- Od początku XX wieku liczba zesłańców nieznacznie, ale systematycznie rosła. Wśród nich byli ludzie skazani przez sądy oraz wygnani z kraju w drodze decyzji administracyjnej.
- W 1910 na Syberii przebywało od 48 do 52 tys. Polaków.

I wojna światowa

- 1914 – ofensywa armii rosyjskiej na Austro-Węgry; w wyniku zajęcia Galicji 800 tys. ludzi ucieka na teren Węgier, Czech, Austrii, Śląska Cieszyńskiego
- 1915 – atak wojsk niemieckich i austriackich powoduje że z terenu Królestwa Polskiego Rosja ewakuuje 600 tys. ludzi
- całkowita liczba Polaków przeniesionych w czasie wojny głąb Imperium Rosyjskiego sięgać może 1,5-2 mln ludzi

powroty po I w. św.

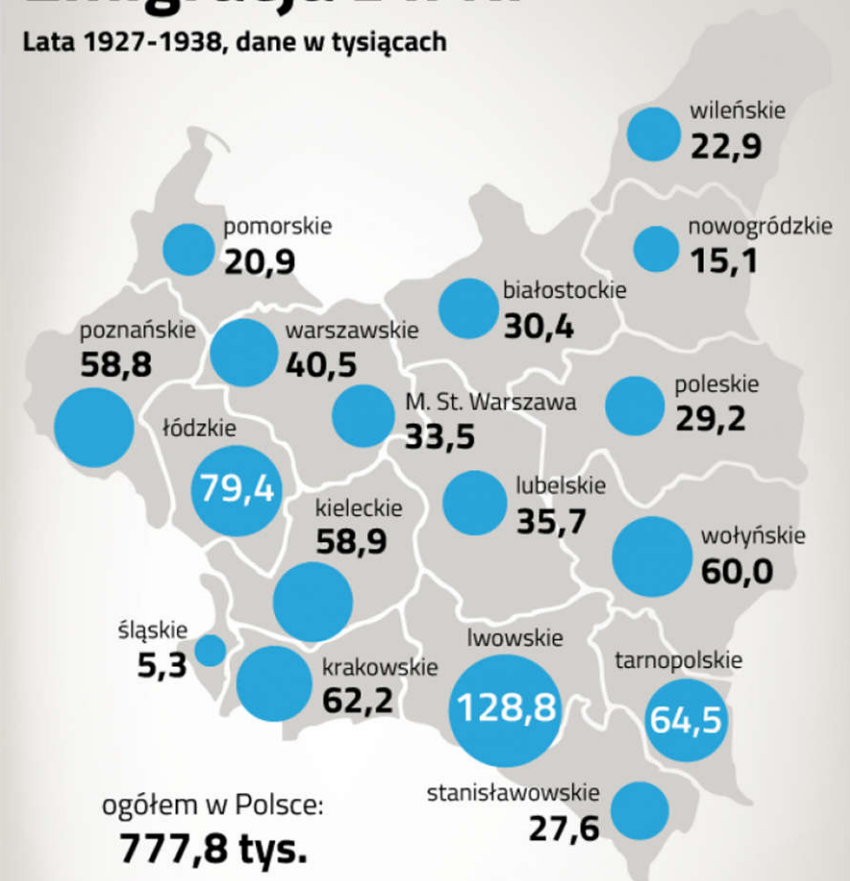
- XI 1918 – VI 1919 przybyło do odrodzonego państwa polskiego ok. 4 mln ludzi:
 - połowa to emigranci, gł. z USA
 - połowa to jeńcy i uciekinierzy wojenni

emigracje zarobkowe do 1939 r.

- w 1919–25 z Polski za ocean wyemigrowało prawie 350 tysięcy osób,
 - większość udała się do USA (ok. 200 tysięcy); po ok. 30 tysięcy osób w Palestynie (Żydzi), Argentynie i Kanadzie;
- do 1925 na emigrację kontynentalną ok. 385 tysięcy osób
 - do Francji ok. 210 tysięcy
 - do Niemiec ok. 163 tysiące osób
- w 1926–30 liczba emigrantów z Polski znacznie wzrosła
- w okresie wielkiego kryzysu gospodarczego ogromny spadek emigracji i wzrost reemigracji do Polski
- ogółem 1918–38 liczba osób emigrujących z Polski wyniosła ponad 2,2 mln osób

Emigracja z II RP

Lata 1927-1938, dane w tysiącach

Kierunki emigracji według liczby emigrantów, w tysiącach

Emigranci według deklarowanego wyznania

emigracja po klęsce wrześniowej 1939 r.

- do Francji i na Bliski Wschód (przez Rumunię, Węgry, Litwę i Łotwę) udało się ok. 50 tys. żołnierzy i osób cywilnych
- później z okupowanego kraju wydostało się kolejne kilkadziesiąt tys. osób
- powstał Rząd Rzeczypospolitej Polskiej na Uchodźstwie
- po klęsce Francji (VI 1940) część uchodźstwa, gł. wojsko (ok. 27 tys.) przedostała się do Wielkiej Brytanii

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie

- rząd Rzeczypospolitej Polskiej istniejący w latach 1939–1990, będący legalną kontynuacją władz II Rzeczypospolitej, zmuszonych opuścić Polskę po agresji III Rzeszy i ZSRR na nią we wrześniu 1939 i okupacji całego terytorium Polski przez agresorów
- siedzibą rządu był Paryż, później Angers (na zasadzie eksterytorialności), a od końca czerwca 1940 (po upadku Francji) – Londyn (stąd też często bywa on potocznie nazywany rządem londyńskim)
- do 5 lipca 1945 r. był powszechnie uznawany na arenie międzynarodowej (z wyjątkiem ZSRR oraz III Rzeszy i jej sojuszników) za jedyny legalny rząd Polski; po tej dacie utracił status podmiotu prawa międzynarodowego, jednak mimo to funkcjonował nadal, aż do pierwszych powszechnych wyborów prezydenckich w Polsce w 1990 r.

migracje Polaków w związku z II wojną światową

- przymusowe wysiedlenia do Niemiec do pracy przymusowej lub do obozów koncentracyjnych (ok. 4 mln) i Związku Radzieckiego (ok. 0,5 mln)
- w 1942 emigracja polska powiększyła się w wyniku ewakuacji Armii Polskiej generała Andersa z ZSRR do Iranu (ok. 117 tys. osób)
- *pamiętajmy*: dzieci Isfahanu (Iran) i maharadża Nawanagaru Jam Saheb Digvijay Sinhji (Indie)

migracje Niemców 1944-1945

- pod koniec wojny wyjechało z dzisiejszych terenów polskich ok. 7,5 mln Niemców

powroty i wyjazdy po II w. św.

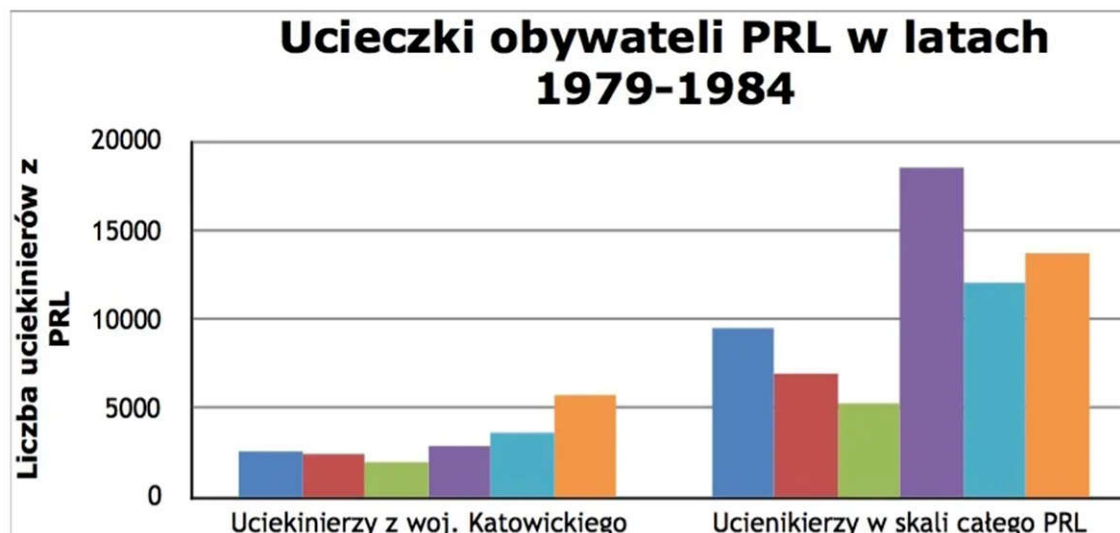
- po zakończeniu wojny poza nowymi granicami pozostawało ok. 5 mln Polaków
 - 0,5 mln pozostała na tzw. Zachodzie
 - ponad 2 mln wróciło do Polski z Zachodu
 - w ramach tzw. pierwszej repatriacji ze Wschodu wróciło 1,5-1,8 mln (1944-48), a potem w latach 1955-59 ok. 250 tys.
- Polskę opuszczali Niemcy (ok. 3,5 mln), Ślązacy i Mazurzy oraz Żydzi (do 1971 ok. 280 tys.); na Wschód wyjechało ok. 480 tys. Ukraińców i Łemków i ponad 30 tys. Białorusinów

emigracje w czasie PRL

- do 1947 z kraju wyjechało kilkadziesiąt tys. osób, w tym działacze polityczni
- w 1956 po październikowym przesileniu politycznym niektórzy działacze emigracji wrócili do kraju
- spektakularne ucieczki na Zachód
- w 1968–69 (po wydarzeniach marcowych) i 1981–83 (stan wojenny) uchodźstwo polityczne powiększyło się łącznie o ok. kilkadziesiąt tysięcy osób

MiG por. Jareckiego po wylądowaniu na Bornholmie, 5 marca 1953 r. Ze zbiorów Muzeum Bornholmu w Ronne

emigracje w czasie PRL

- liberalizacja przepisów paszportowych 1971 i 1980 sprawiła, że nastąpił wzrost emigracji zarobkowej, a przewaga emigracji nad reemigracją wyniosła prawie 210 tysięcy
- w chwili wprowadzenia w Polsce stanu wojennego w 1981 poza granicami kraju pozostawało ok. 500 tysięcy obywateli polskich, głównie emigrantów zarobkowych
- łącznie w latach 1949-1989 opuściło Polskę na stałe ok. 2 mln obywateli

Radio Wolna Europa

- amerykańska rządowa rozgłośnia utworzona w 1949 r. z połączenia „Radia Wolna Europa” i „Radia Swoboda” prowadzącą transmisje informacji, analiz i aktualności do krajów Europy Środkowo-Wschodniej, Azji Środkowej i Bliskiego Wschodu, w których swobodny przepływ informacji jest zakazany przez organy rządowe lub nie jest w pełni rozwinięty

1989 r.

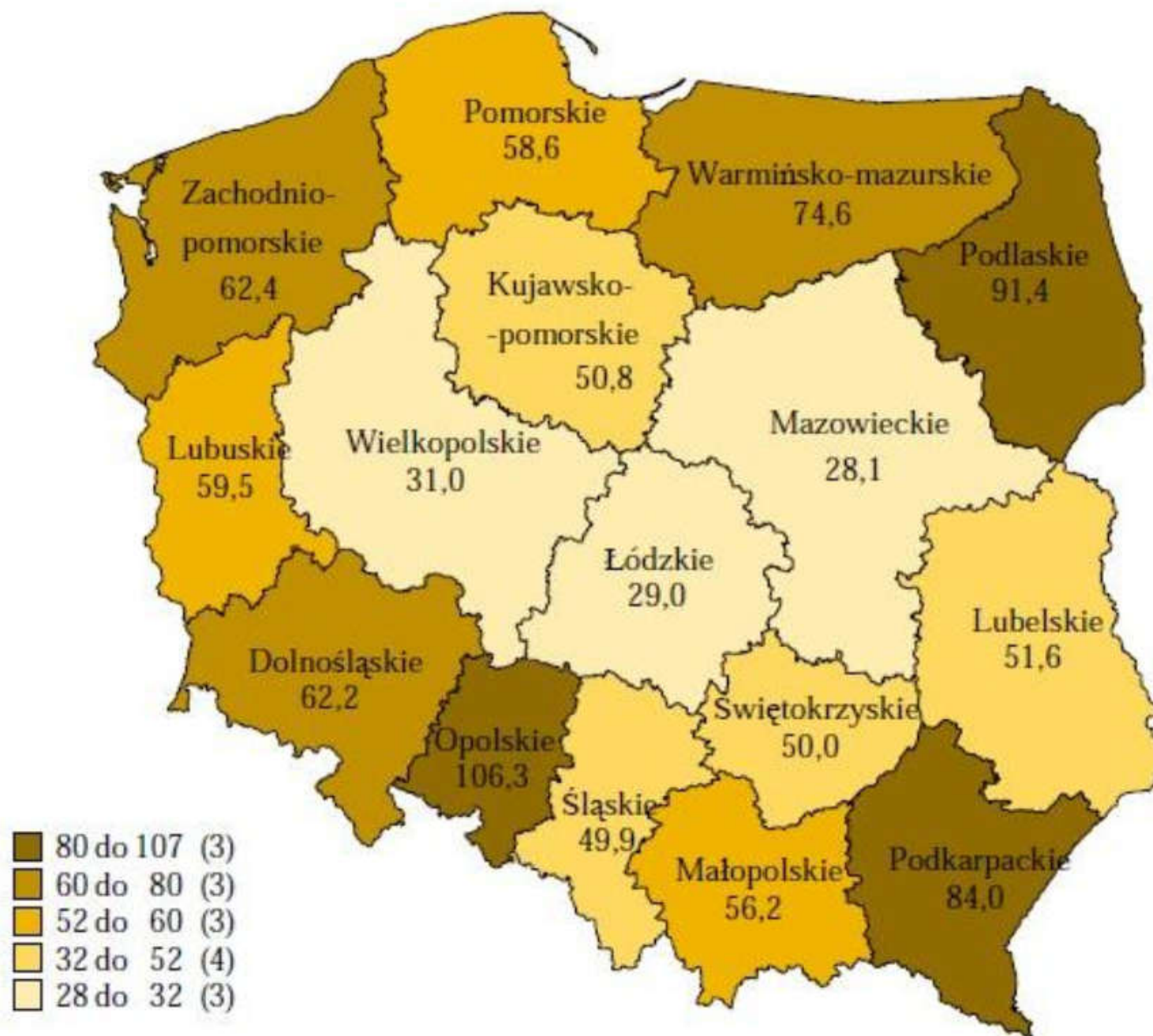
- na skutek przemian ustrojowych w Polsce rozpoczętych 1989 organy państwa polskiego na uchodźstwie do końca 1991 uległy stopniowej likwidacji
 - w grudniu 1990 przekazano prezydentowi Lechowi Wałęsie insygnia prezydenta RP przechowywane w Londynie
 - niektóre stronnictwa polityczne połączyły się z partiami politycznymi w kraju (PSL, PPS)

emigracje zarobkowe po 1989 r.

- powrót części wychodźców
- po 1995 r. emigracja z Polski na pobyt stały ustabilizowała się i wynosiła po ok. 20–25 tysięcy osób rocznie
- migracje zagraniczne ludności Polski upodobniły się do normalnej w wolnym świecie cyrkulacji siły roboczej
- szacunki wskazują na dużą migrację czasową

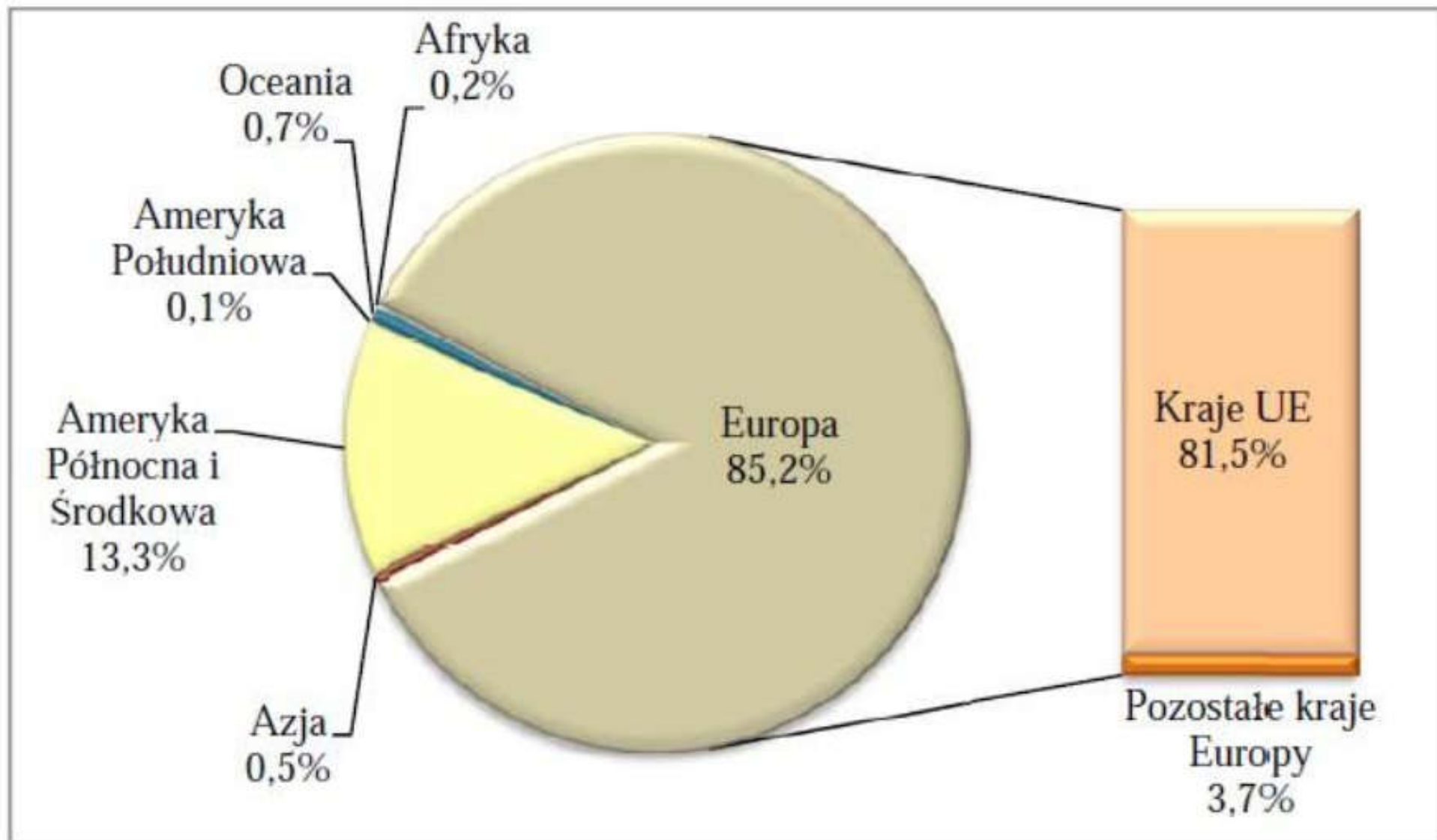
emigracje a Unia Europejska

- w 2004 roku dla Polaków były otwarte tylko trzy rynki pracy, tj. w Wielkiej Brytanii, Irlandii oraz Szwecji, w następnych latach możliwość zatrudnienia sukcesywnie zwiększała się w kolejnych krajach, a w 2011 roku cały unijny rynek pracy był już dostępny dla Polaków

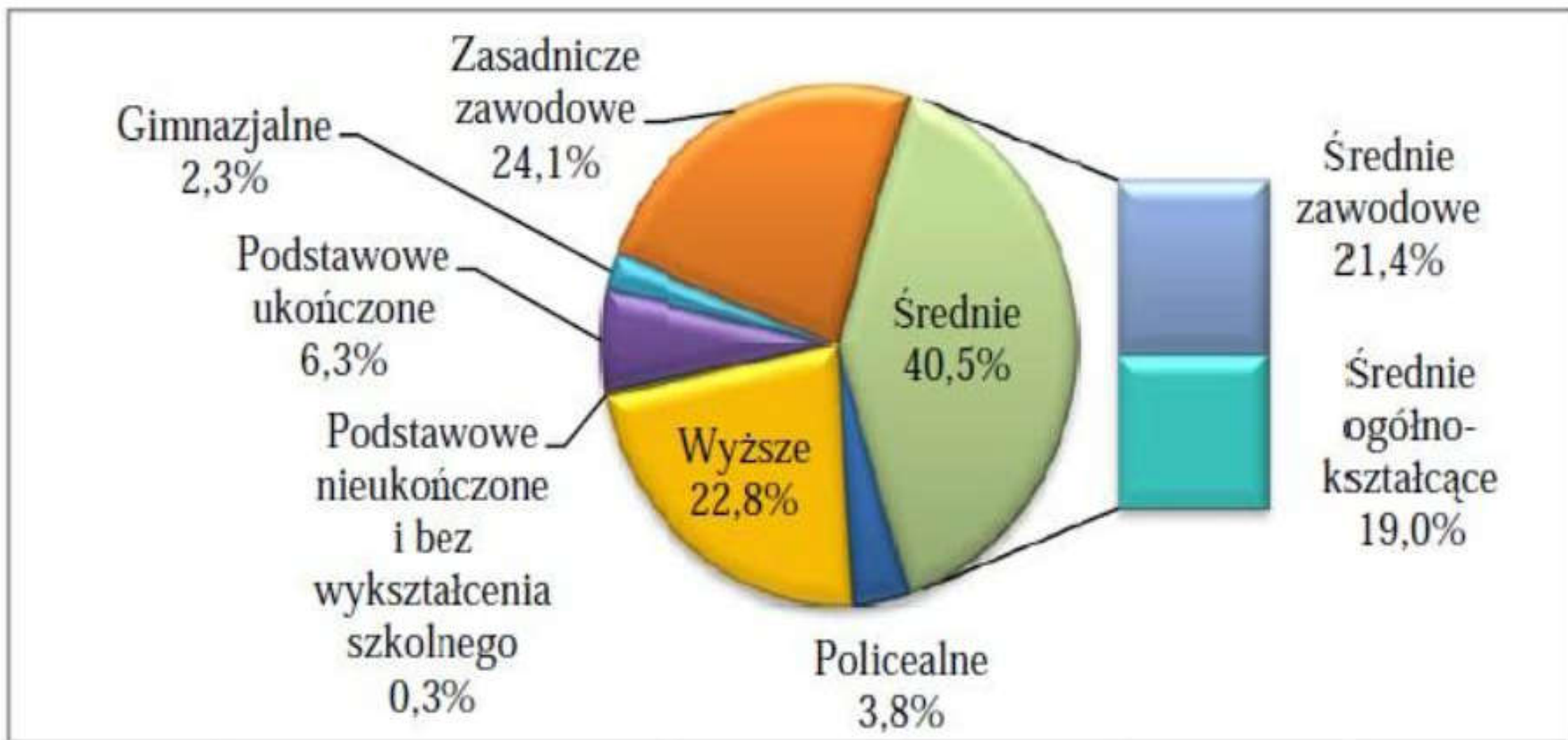
Rys. 1. Liczba emigrantów przebywających za granicą powyżej 3 miesięcy na 1000 mieszkańców

Źródło: Z. Kostrzewa, D. Szoltyś, *Migracje zagraniczne ludności. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań*, GUS, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2013, s. 52.

**Rys. 2. Emigranci przebywający za granicą czasowo powyżej 3 miesięcy
wg kontynentu przebywania**

Źródło: Z. Kostrzewa, D. Szołtys, *Migracje zagraniczne ludności. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań*, GUS, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2013, s. 50.

a) W odsetkach ogółu emigrantów, dla których ustalono poziom wykształcenia.

Rys. 3. Emigranci w wieku 13 lat i więcej przebywający za granicą czasowo powyżej 3 miesięcy według poziomu wykształcenia

Źródło: Z. Kostrzewa, D. Szoltyś, *Migracje zagraniczne ludności. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań*, GUS, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2013, s. 64.

Emigracja zarobkowa z Polski

Pozostałe kraje UE

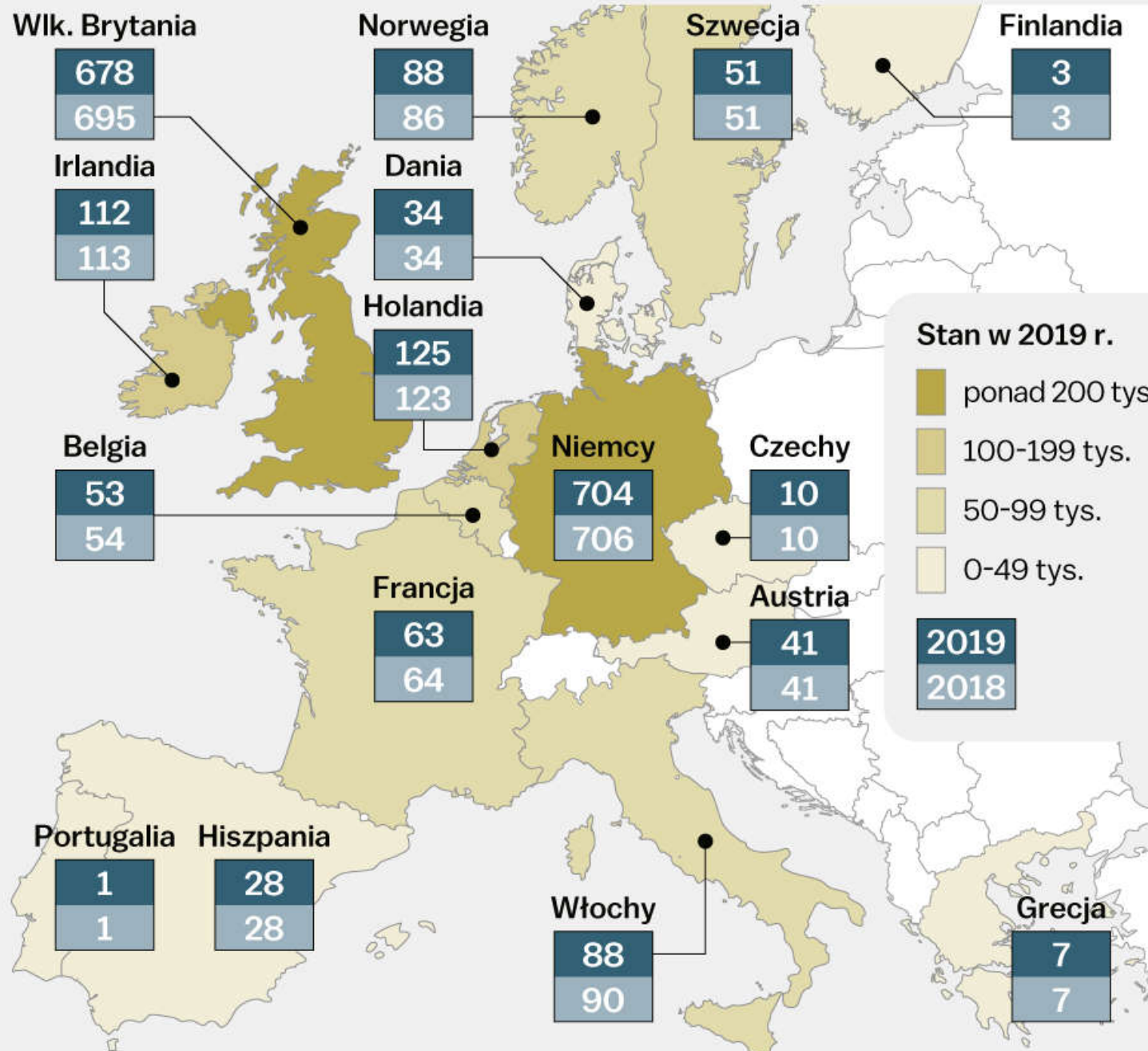
Francja	64 tys.
Belgia	54 tys.
Szwecja	49 tys.
Austria	39 tys.
Dania	32 tys.
Hiszpania	29 tys.

<https://www.pulshr.pl/praca-tymczasowa/emigracja-zarobkowa-w-europie-w-liczbach-gdzie-wyjezdza-polacy-kogo-zatrudniaja-firmy-w-polsce,51448.html>

Polacy na emigracji w Europie w latach 2018-19

Dane w tys., emigracja na co najmniej trzy miesiące

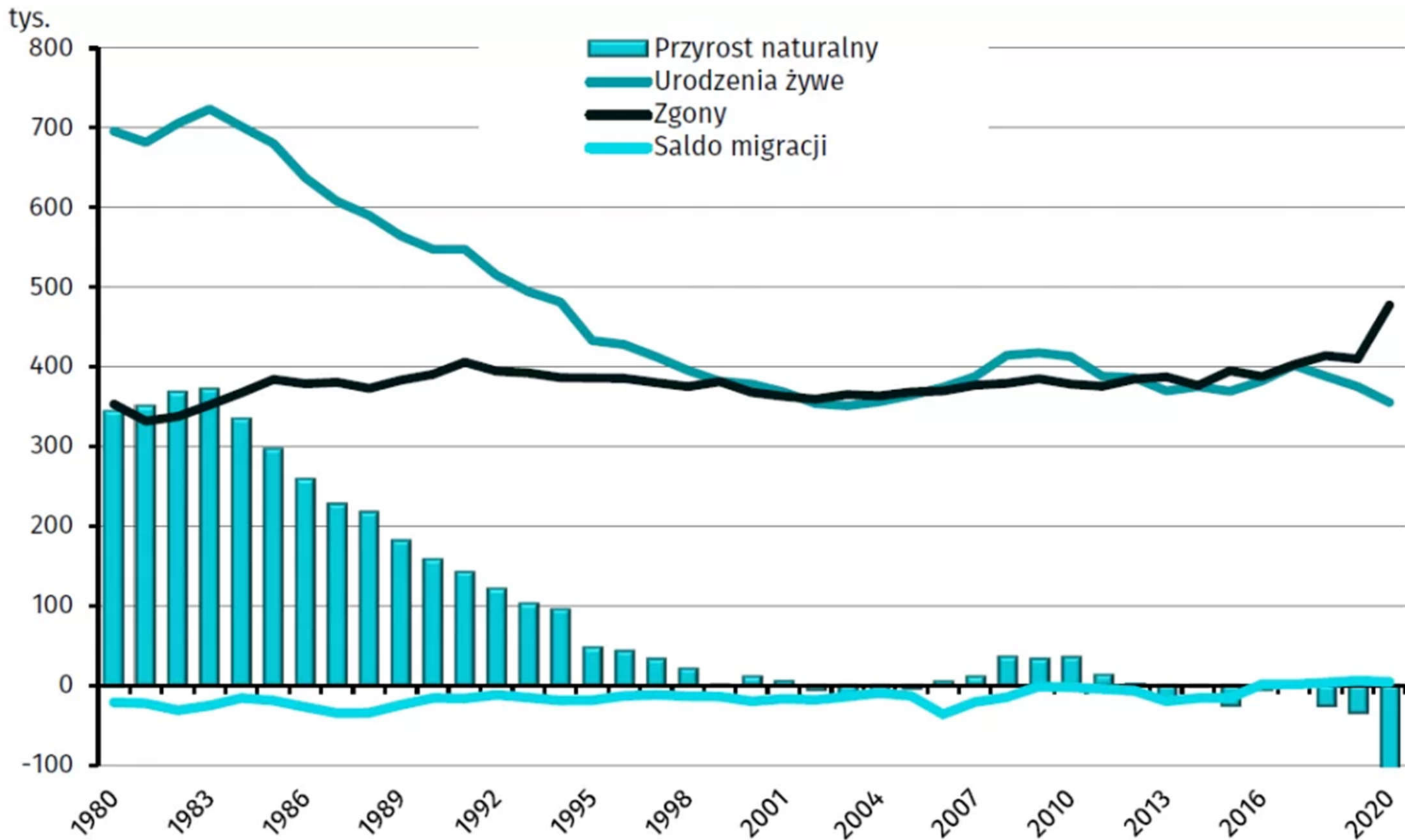
repatriacja

- powrót do kraju ojczystego osób, które wskutek różnych przyczyn znalazły się poza jego granicami
- reguluje ją **ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji**

migracje wewnętrzne

- 1946 – w miastach mieszka tylko 1/3 obywateli
- 1950-55 industrializacja kraju w ramach planu sześcioletniego
- intensywność imigracji miejskich zmniejszyła się w latach 80. ze względu na kryzys gospodarczy
- od 2000 trend odwraca się: ludzie emigrują na tereny wiejskie

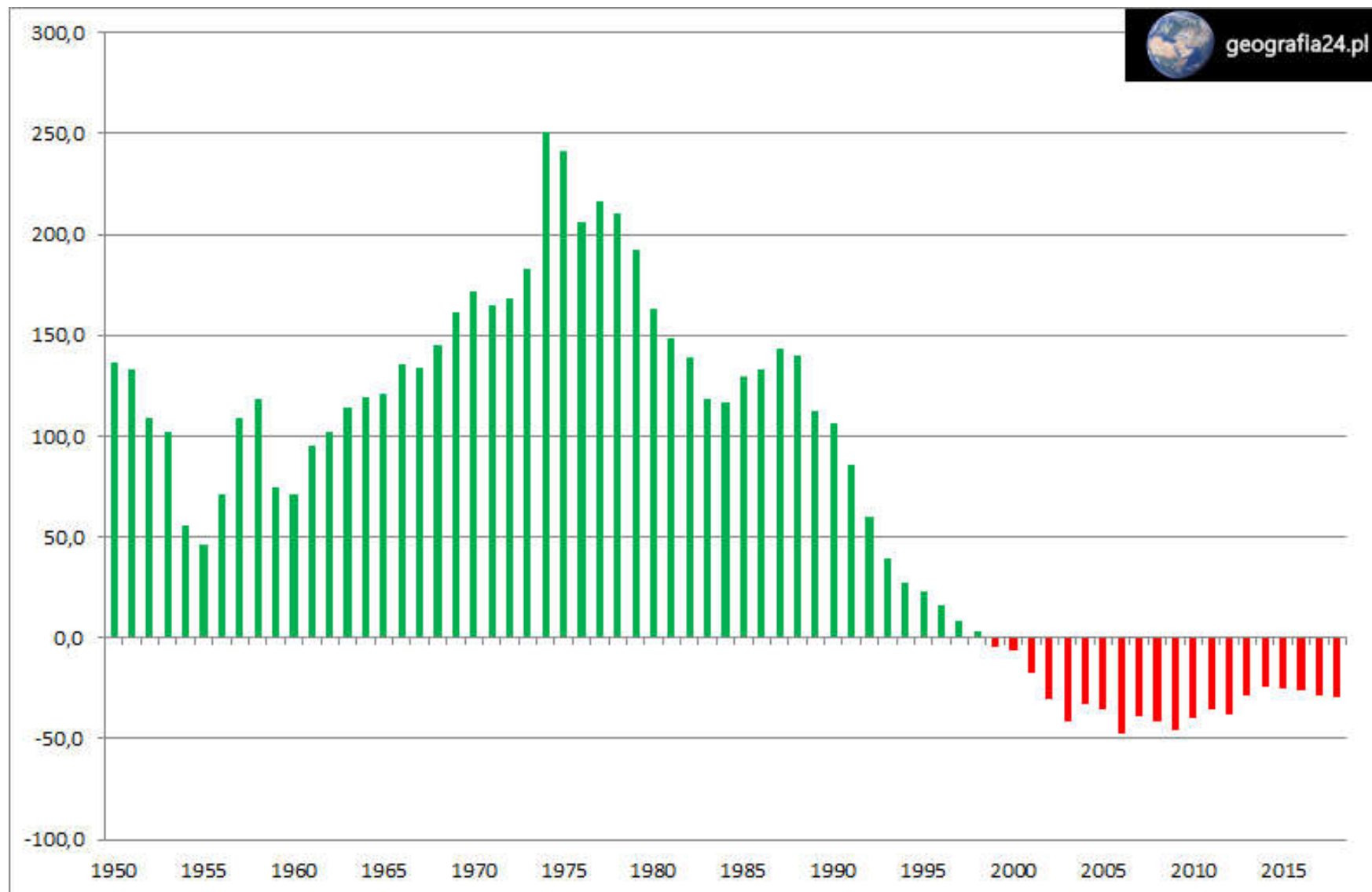

<https://portalstatystyczny.pl/fatalne-trendy-demograficzne-w-polsce-najnowsze-dane-gus/>

Tablica 1. Pracujący według płci oraz miejsca zamieszkania (miasta – wieś) w 2011 i 2021 r. (wyniki NSP)

Wyszczególnienie	2011		2021	
	w tys.	w %	w tys.	w %
Ogółem	15 050,6	100,0	17 130,1	100,0
Mężczyźni	8 264,5	55,0	9 093,7	53,1
Kobiety	6 786,1	45,0	8 036,4	46,9
Miasto	9 090,5	60,4	10 259,3	59,9
Wieś	5 960,1	39,6	6 870,9	40,1

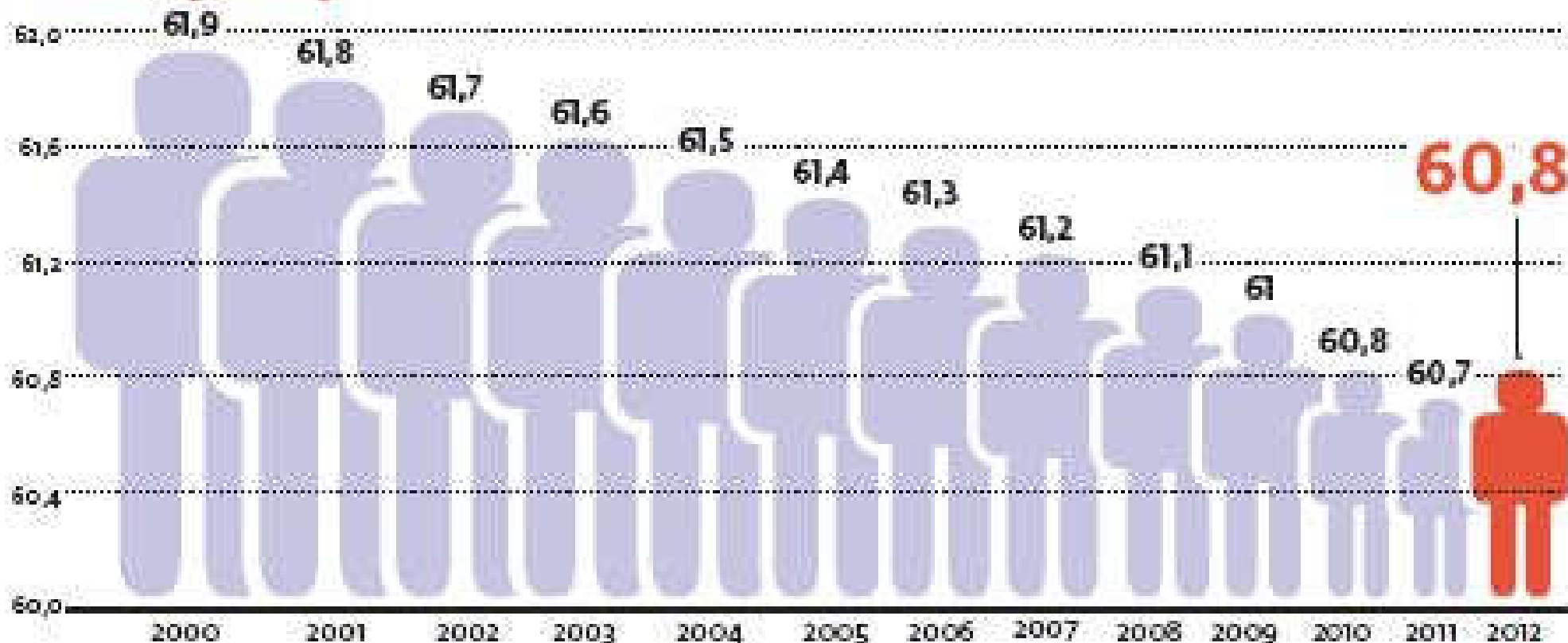
Saldo migracji wewnętrznych polskich miast w latach 1950 – 2019

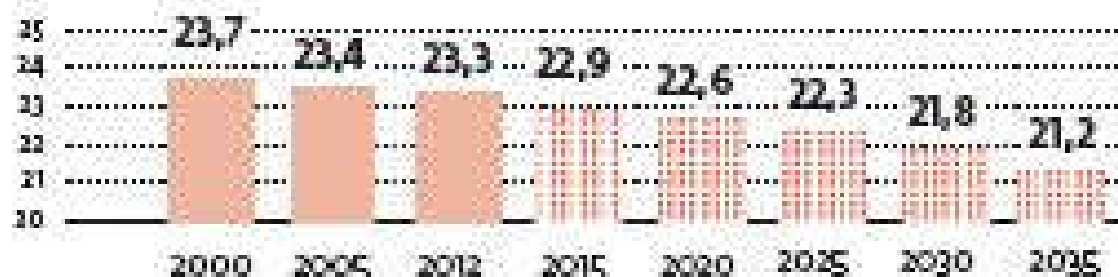
<https://geografia24.pl/migracje-zagraniczne-w-polsce/>

Jak się zmieniała liczba ludności w Polsce

Miasta się kurczą... (ludność w proc. wszystkich mieszkańców)

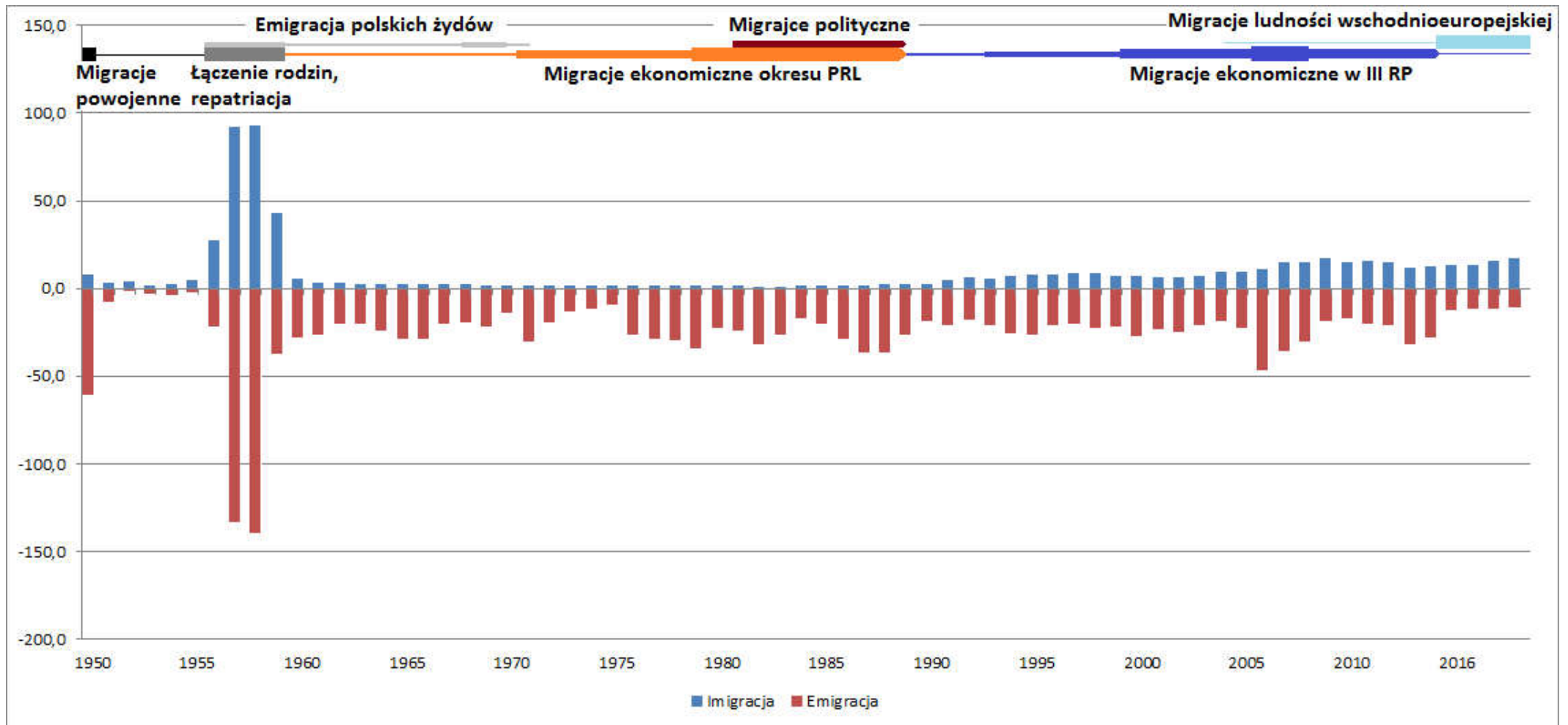

... ale najgorsze dopiero przed nimi
(prognozy ludności miast w mln)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny RM

Saldo migracji zagranicznych na pobyt stały w latach 1950-2019 i główne fale migracji w Polsce; brak danych za 2015 r.

Wybrane – główne fale migracji w Polsce (geografia24.pl)

Fala migracji	Okres	Przyczyna	Kierunek emigracji	Liczebność
"Wielka Emigracja"	1831-1832	Upadek Powstania Listopadowego, grożące represje polityczne	Francja	Kilka tysięcy
Emigracja "za chlebem"	1871 - 1914	Powszechna bieda, bezrobocie, brak perspektyw	USA, Kanada, Brazylia, Argentyna, Niemcy (zwłaszcza Śląsk i Nadrenia), Francja, Belgia	Okolo 3,5 miliona
Migracje ekonomiczne II RP	1919 - 1939	Bieda, problemy gospodarcze, bezrobocie	USA, Kanada, Francja, w mniejszym stopniu inne kraje Europy	2 miliony
Migracje powojenne	1945-1950	Zmiany granic państwowych, demobilizacja sił wojskowych	Z kresów wschodnich i frontów wojskowych do Polski; z Polski do Niemiec (ludność Niemiecka)	Ruch okolo 4 milionów osób w różnych kierunkach
Łączenie rodzin, repatriacja	Druga połowa lat 50-tych (głównie 1956-1959)	Decyzje polityczne	Z ZSRR do Polski, z Polski do Niemiec (ludność Niemiecka)	Kilkaset tysięcy w różnych kierunkach
Emigracja żydów	Lata 50-te i 60-te, największe nasilenie 1968-1970	Powstanie Izraela, równolegle w Polsce silny antysemityzm, wydarzenia Marcowe, nagonka na polskich Żydów	Izrael	Kilkadziesiąt tysięcy
Migracje ekonomiczne w PRL	Od la 50-tych do końca lat 80-tych, największe nasilenie lata 70-te i 80-te	Głębokie problemy gospodarcze, niska jakość życia, liberalizacja postawy władz PRL w zakresie emigracji	Państwa Europy Zachodniej, głównie RFN i Szwecji (w mniejszym stopniu Włoch, Austrii, Francji) oraz do Kanady i USA.	Kilka milionów
Migracje polityczne w PRL	Lata 80-te (1981 - 1989), największa fala po 1981 r.	Rozbicie "Solidarności", wprowadzenie Stanu Wojennego, represje wobec działaczy opozycji	USA i Kanada, Australia oraz RFN, Szwecja i inne kraje Europy Zachodniej	Kilkaset tysięcy
Migracje ekonomiczne lat 90-tych	Lata 90-te	Kryzys gospodarczy, przemiany ustrojowe, problemy na rynku pracy, jednocześnie swoboda podróżowania	Głównie kraje Europy Zachodniej: Niemcy, Francja, Hiszpania, Belgia	Okolo 1 miliona (do 2004 r.)
Migracje po wejściu do Unii Europejskiej	Po 2004 r., głównie w latach 2004 - 2009 i 2013 - 2014	Niskie wynagrodzenia, wysokie bezrobocie, otwarcie rynków pracy w krajach Europejskich dla polskich emigrantów	Niemcy, Wielka Brytania, Irlandia i Niderlandy (Holandia), później Norwegia, w mniejszym stopniu Włochy, Austria, Szwecja, Belgia i Hiszpania	Okolo 1,5 miliona
Migracje ludności wschodnioeuropejskiej	Największe nasilenie po 2015 r.	Kryzys polityczny i zagrożenie wojną na Ukrainie, dyktatura na Białorusi	Polska (głównie Ukraińcy i w mniejszym stopniu Białorusini)	1 - 2 miliony

bibliografia

- <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/emigracje-polityczne-z-ziem-polskich;3897759.html>
- <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/emigracja-zarobkowa-z-ziem-polskich;3897758.html>
- <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Polonia-emigracja-i-Polacy-w-swiecie;3959692.html>
- <https://geografia24.pl/migracje-zagraniczne-w-polsce/>
- MIGRACJE ZAROBKOWE POLAKÓW PO AKCESJI POLSKI DO UNII EUROPEJSKIEJ - Karolina Szymała